

Олег Гаврилюк

*д-р екон. наук, професор,
ПВНЗ «Європейський університет»*

ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вступ. Світ поволі оговтується від наслідків глобальної пандемії COVID-19. Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO), у першому кварталі 2022 р. констатується збільшення кількості міжнародних туристичних прибуттів на 182% порівняно з аналогічним періодом 2021 р. – відповідно з 41 млн. до 117 млн., що втім становить лише 61% від рівня 2019 р. Найбільший приріст продемонстрували європейський (+199%) та американський (+97%) регіони [1]. Організація публікує обнадійливі перспективи відновлення галузі у зв'язку з пом'якшенням вимог для туристів з боку дедалі більшої кількості країн. Водночас унаслідок військової агресії Російської Федерації в Україні існує імовірність порушення повільних темпів відновлення галузі на тлі складної економічної кон'юнктури та високих цін на енергію. Туристична індустрія України зазнала величезних збитків, проте не припинила функціонування: наразі відбувається її поживлення та трансформація, що вимагає аналізу та формулювання можливостей забезпечення подальшої позитивної динаміки.

Мета – висвітлити стан галузі, низку тенденцій та нових форм здійснення туристичних відвідин, які стали сьогоденними реаліями.

Результати дослідження. Згідно з даними Державного агентства розвитку туризму України, за перше півріччя 2022 р. війна спричинила скорочення надходжень до держбюджету від тургалузі на 25,7%. Туристичний сезон 2022 року стане найважчим за всю історію України. Частина території окупована або перебуває в зоні активних бойових дій, що унеможлиблює функціонування туристичної діяльності. Західні та центральні області здебільшого надають послуги переселенцям / біженцям, хоча на цих територіях частково поновили свою роботу туроператори, які спеціалізуються на внутрішньому туризмі. Через початок воєнних дій велика кількість туроператорів

припинила діяльність, а для тих, що не мають достатньої бази клієнтів, існує ризик залишення ринку: наразі попит на їхні послуги становить 5–10% від минулорічного.

Через повномасштабну війну лише невелика частка населення спроможна відпочивати за кордоном, часто відправляючись у подорож із зарубіжних країн. Зовнішній туризм здійснюється у мізерних обсягах, що можна пояснити певними причинами: повномасштабна війна і окупація частини території нашої держави; збільшення витрат та зменшення доходів великої кількості населення; відсутність можливості виїзду військовозобов'язаних за кордон із сім'ями; складнощі з логістикою (аеропорти не працюють, часті затримки в залізничному сполученні, необхідність здійснення декількох пересадок); обмеження, накладені режимом воєнного стану, зокрема комендантська година; зростання цін на пальне; падіння курсу гривні.

На найближчий туристичний сезон 2022–2023 рр. усі вильоти заплановані із сусідніх країн. Наразі туристичні оператори організовують авіарейси за рахунок трансферу туристів до курортних країн з Молдови, Польщі та Литви. До найпопулярніших destinations літнього сезону 2022 р. належали Болгарія та країни Адріатичного узбережжя. Частина українців, які бронюють готелі в Хорватії, Чорногорії, Греції, їдуть туди власним транспортом. Користуються попитом готелі з системою «All Inclusive» в Єгипті, Туреччині та Греції. Відбулося істотне подорожчання турів, приміром, сімейний відпочинок у Туреччині, вартість якого на дев'ять днів у 2021 р. становила приблизно 50 тис. грн, у серпні 2022 р. обходився вже у 80–100 тис. грн; тиждень перебування на болгарських курортах для двох дорослих відповідав 23–25 тис. і 38–45 тис. грн.

Актуалізувався відпочинок у Королівстві Таїланд, де з 1 липня 2022 р. було спрощено правила в'їзду для українців з можливістю перебування без візи упродовж 30 днів та її продовженням ще на 30 днів.

Дещо поживавився внутрішній туризм, особливо західний його напрям, відбулося відновлення праці низки курортів, зокрема Миргорода та Трускавця. Постійний стрес та перебування у стані напруження, страху та відчаю генерувало нагальну потребу забезпечити населенню хоча б невелику відраду та тимчасовий спокій. У нагоді стають туристичні подорожі, сприяючи фізичному та психоемоційному відпочинку. Українці потроху почали дозволяти собі короткі

подорожі країною, що генерує поживлення й мережі суміжних галузей – перевізників, рестораторів, виробників крафтової продукції.

Виник так званий «темний туризм» [2], метою якого є відвідини зруйнованих міст України із висвітленням звірств агресора. Тривалість екскурсії становить приблизно чотири години, обов'язковою умовою і запорукою безпеки є наявність гίδα, який знає місця й напрями руху, позаяк самостійне пересування або навіть невелике відхилення від маршруту пов'язане з величезним ризиком натрапити на міну чи бомбу. Зокрема, в лісах Бучі наявні активовані бомби, які можуть вибухнути будь-якої миті.

Висновок. Успішний розвиток туристичної галузі перебуватиме у щільній залежності від припинення війни, швидкості відновлення інфраструктури та загального рівня життя в країні. Це вплине як на в'їзний, так і на виїзний туризм.

Ключові слова: війна, туристична індустрія, темний туризм, трансфер.

Список використаних джерел

1. Tourism recovery gains momentum as restrictions ease and confidence returns. UNWTO. World Tourism Barometer.– URL: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2022-06/UNWTO_Barom22_02_May_excerpt.pdf? VersionId=5c9Q9abJcIFcJYyU_4zmzill3YBzl7A (accessed: 14 September 2022).
2. CNN Travel. Marchetti S. This travel company wants tourists to visit Ukraine right now, Published 9th August 2022.– URL: <https://edition.cnn.com/travel/article/ukraine-travel-company-tourists/index.html> (accessed: 14 September 2022).